

С. М. Лутковська,
д. е. н., професор, профектор з науково-педагогічної та навчальної роботи,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8350-5519>
О. В. Лебідь,
аспірант, Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4253-8696>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.16.78

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АПК УКРАЇНИ

S. Lutkovska,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Vice-Rector from Scientific-Pedagogical
and Educational Work, Vinnytsia National Agrarian University
O. Lebid,
Postgraduate student, Vinnytsia National Agrarian University

ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC CONDITIONS FOR THE ACTIVATION OF INVESTMENT
ACTIVITIES OF THE AGRICULTURE OF UKRAINE

У статті досліджено ключові аспекти інвестиційної діяльності в регіонах України та виклики, що стоять перед активізацією інвестицій. Стаття включає аналіз статистичних даних про інвестиційну активність в Україні, характеристики потенціалу регіонального розвитку, розподіл капітальних інвестицій за регіонами, а також аналіз джерел фінансування інвестиційної діяльності. В статті висвітлено об'єктивні та суб'єктивні чинники, що перешкоджають інвестиційній діяльності, та пропонуються шляхи активізації інвестиційної діяльності в регіонах України.

Важливим аспектом активізації інвестиційної діяльності є також забезпечення соціально-економічної єдності та рівномірності регіонального людського розвитку. Це передбачає розробку та впровадження ефективних механізмів регулювання, які б сприяли збалансованому розвитку регіонів, зокрема шляхом формування "точок зростання", активізації місцевої економічної ініціативи та посилення сільського потенціалу.

Окрім того, важливо зосередити увагу на розробці та впровадженні ефективних механізмів стимулювання інвестиційної діяльності, які б враховували специфіку регіонів та були спрямовані на максимальне використання їх внутрішнього потенціалу. Це може включати заходи з підтримки інноваційної діяльності, розвитку малого та середнього бізнесу, стимулювання експортної діяльності тощо. Водночас, необхідно враховувати, що активізація інвестиційної діяльності в регіонах повинна здійснюватися з урахуванням екологічних вимог та принципів сталого розвитку.

This article analyzes the key aspects of investment activity in the regions of Ukraine and the challenges facing investment activation. The article includes an analysis of statistical data on investment activity in Ukraine, a description of the potential of regional development, the distribution of capital investments by region, as well as an analysis of sources of financing investment activity. The article highlights objective and subjective factors that hinder investment activity, and suggests ways to intensify investment activity in the regions of Ukraine. Ensuring socio-economic unity and uniformity of regional human development is also an important aspect of intensifying investment activity. This involves the development and implementation of effective regulatory mechanisms that would contribute to the balanced development of regions, in particular through the formation of "growth points", activation of local economic initiative and strengthening of rural potential. In addition, it is important to focus attention on the development and implementation of effective mechanisms for stimulating investment activity, which would take into account the specifics of the regions and be aimed at the maximum use of their internal potential. This may include measures to support innovative activities, development of small and medium-sized businesses, stimulation of export activities, etc. At the same time, it is necessary to take into account that the activation of investment activities in the regions should be carried out taking into account environmental requirements and principles of sustainable development. Moreover, addressing the infrastructural disparities and enhancing the connectivity between regions can play a crucial role in promoting balanced regional development. Investment in transportation, energy, and digital infrastructure is vital for creating an enabling environment that attracts both domestic and foreign investments. Collaborative efforts between public and private sectors, as well as leveraging international assistance and partnerships, can further enhance the effectiveness of these initiatives.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, АПК, Україна, регіональний розвиток, еколого-економічні умови.

Key words: investment activity, agricultural industry, Ukraine, regional development, ecological and economic conditions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблема, яка ставиться в статті, полягає в тому, що, незважаючи на значний потенціал регіонів України, інвестиційна активність в них залишається недостатньою. Це обумовлено рядом об'єктивних і суб'єктивних чинників, серед яких — неадекватність інструментів розкриття внутрішнього потенціалу регіонів, недостатня інституційна підтримка інвестиційної політики, корупція, низький рівень розвитку інфраструктури, слабкий захист прав власності, відсутність достатньої кількості фінансових джерел для інвестицій та ін.

Водночас, активізація інвестиційної діяльності в регіонах повинна здійснюватися з урахуванням екологічних вимог та принципів сталого розвитку, що ставить перед дослідниками та практиками нові виклики. Таким чином, актуальність проблеми полягає в необхідності розробки ефективних механізмів активізації інвестиційної діяльності в регіонах України, які б враховували як економічні, так і екологічні аспекти розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Останні дослідження та публікації в області активізації інвестиційної діяльності в АПК регіонів включають наступні роботи: Юрчук Н. П., Вовк В. Ю., Топіна Р. П. [17], Гончарук І.В., Бабина О.М., Ємчик Т.В. [4], Мель-

ник С.І., Свиноус І.В., Фурман І.В., Трофімова Г.В., Стариченко Є.М. [13], Калетнік Г. М., Лутковська С. М. [7], Лутковська С. М. [12], П. В. Халімон [15], Лук'яник М.М., Якубовська Н.В [11] та ін.

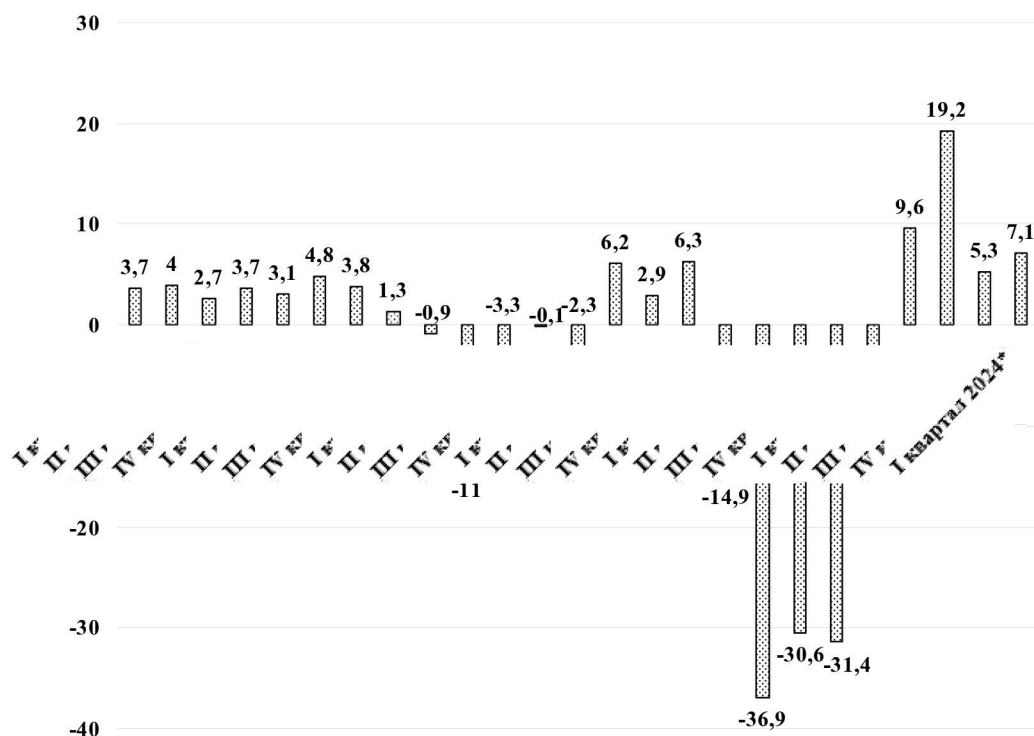
ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета дослідження полягає в аналізі взаємозв'язку між екологічними та економічними чинниками, що впливають на активізацію інвестиційної діяльності в аграрному секторі регіонів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Агропромисловий комплекс (АПК) України має значний потенціал для розвитку, але його реалізація стримується низкою проблем, однією з яких є недостатність інвестицій. Активізація інвестиційної діяльності в АПК є важливою умовою забезпечення продовольчої безпеки країни, розвитку сільських територій та підвищення рівня життя населення.

Реалізація потенціалу економічного зростання в аграрному секторі України безумовно обумовлена залученням інвестиційних ресурсів. Кожен етап розвитку цієї галузі вимагає вирішення різноманітних завдань, що потребують обширних заходів та інвестиційних витрат. Залежно від економічних умов та стану матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання в аграрному секторі, акценти у стратегіях

* — Прогнозні дані НБУ.

Рис. 1. Динаміка змін показника ВВП України, станом на VI квартал 2023 р.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [3].

інвестиційного розвитку зазнають змін. Суттєве значення має наукове обґрунтування інвестиційних рішень, яке базується на аналізі накопиченого досвіду та системних наукових досліджень у цій області. Це не лише сприяє удосконаленню стратегій органі-

зації та планування, але й сприяє розробці та впровадженню ефективних заходів для збільшення інвестиційної активності в аграрному секторі, що є критично важливим у забезпеченні сталого розвитку економіки країни [14].

Таблиця 1. Капітальні інвестиції за регіонами України, 2020–2022 рр.

	2022	2021	2020	Відхилення, +/-, млрд грн
Україна	409659973	673899339	50679695	358980278
Вінницька	14122127	16922083	2986062	11136065
Волинська	9535011	11718339	972049	8562962
Дніпропетровська	40477938	78484388	2720798	37757140
Донецька	5564920	32477585	1480917	4084003
Житомирська	6113180	11484802	1989616	4123564
Закарпатська	6818030	9184293	143439	6674591
Запорізька	9312457	21039301	2155444	7157013
Івано-Франківська	6851489	12281979	611071	6240418
Київська	31168571	44287688	5261928	25906643
Кіровоградська	7096670	8678511	2946619	4150051
Луганська	270765	4496519	1100392	-829627
Львівська	26161357	31483777	1020647	25140710
Миколаївська	5008597	12135819	1569257	3439340
Одеська	13546742	24149475	1070176	12476566
Полтавська	17537579	28044554	3727188	13810391
Рівненська	12042531	21469390	1092023	10950508
Сумська	5497986	10554537	2526903	2971083
Тернопільська	8501803	10660241	2282962	6218841
Харківська	9586004	24647677	2485181	7100823
Херсонська	700413	14616823	1990487	-1290074
Хмельницька	9753202	13515408	2662445	7090757
Черкаська	9227586	12299817	3104429	6123157
Чернівецька	3358738	4289617	181157	3177581
Чернігівська	8305914	10293734	3581704	4724210
м.Київ	143100363	204682982	1016801	142083562

Джерело: складено авторами на основі Державної служби статистики [8].

У нинішній економічно-екологічній атмосфері, що характеризується постійною динамікою та жорсткою конкуренцією, аграрним виробникам доводиться адаптуватися до змін. З метою забезпечення продовольчої безпеки та зросту ВВП, аграрні підприємства мусять ефективно використовувати вільні фінансові ресурси для модернізації та удосконалення виробничих процесів. Інвестиції стають ключовим інструментом для підвищення технічного рівня виробництва, адаптації технологій до сучасних стандартів, підвищення якості аграрної продукції та загалом збільшення конкурентоспроможності та ефективності агробізнесу [14].

Аграрний сектор відіграє важливу роль у національній економіці України, забезпечуючи стратегічну продовольчу незалежність країни та забезпечуючи значну частину сільського населення робочими місцями.

У 2023 році реальний ВВП України зріс на 5,3%. Це вражаючий показник, особливо в умовах активних бойових дій та високих безпекових ризиків. Далі розглянемо деякі ключові моменти [3]: після великого спаду у 2022 році (на 28,8%), відновлення економіки стало значним результатом; на початку 2023 року тривали обстріли енергетичної інфраструктури, що призвело до дефіциту електроенергії; з другої половини лютого ситуація в енергетиці стабілізувалася завдяки швид-

Рис. 2. Головні перешкоди перед ефективним інвестиційним розвитком регіонів України

Джерело: сформовано авторами на основі даних [1].

ким ремонтам та посиленому захисту ППО; висока адаптивність бізнесу та населення також сприяла позитивному розвитку економіки.

Ці фактори разом допомогли зменшити падіння ВВП у першому кварталі 2023 року до 10,3% порівняно з 30,6% у четвертому кварталі 2022 року, а надалі — досягнути зростання ВВП. Важливо враховувати ці обставини при аналізі економічного стану України. Динаміку змін показника ВВП України станом на 2023 р, представлено на рис. 1.

Даний рисунок, відображає динаміку економічного розвитку країни протягом останніх кількох років. У період з 2018 по 2020 рік спостерігався значний спад, який був обумовлений різними факторами, включаючи зовнішні та внутрішні економічні чинники. Однак у 2021 році відбувся певний позитивний розвиток, зростання ВВП становило від 2,9% до 6,3% в квартальному вимірі.

Прогнозовані дані на перший квартал 2024 року показують подальше зростання на 7,1%, що свідчить про позитивну тенденцію та можливе відновлення економічної стабільності. Економічний розвиток аграрних підприємств та продуктивність аграрного сектора України визначаються наявністю інвестицій, їх відповідністю потребам у розвитку та ефективним використанням.

Дані про капітальні інвестиції за регіонами наведені у табл. 1.

За аналізом капітальних інвестицій за регіонами України за період з 2020 по 2022 роки можна зробити наступні висновки: найбільш значиме

збільшення капітальних інвестицій відбулося на рівні України в цілому, склало понад 358 мільярдів гривень протягом зазначеного періоду. Серед обласних центрів найбільше капітальних інвестицій привернув Київ, де відбулося значне збільшення порівняно з попередніми роками. Також помітні зростання були зафіксовані у таких областях, як Львівська, Дніпропетровська, Одеська та Харківська. В той час як більшість регіонів спостерігали збільшення інвестицій, деякі області, такі як Херсонська та Луганська, зафіксували зменшення інвестиційного потоку.

Отже, загальний тренд свідчить про позитивний розвиток інвестиційної активності в аграрному секторі України, проте є потреба у подальшому аналізі та розвит-

Таблиця 2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування у 2021 р.

	Січень-березень		Січень-червень		Січень-вересень		Січень-грудень	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Кошти державного бюджету	2104,8	2,7	10666,9	5,6	21988,8	6,6	48545,5	9,2
Кошти місцевих бюджетів	3582	4,6	10098	5,3	20854,9	6,3	44207,8	8,4
Власні кошти підприємств та організацій	61108,7	78,2	143677,6	75,2	240257,1	72,4	362693	68,6
Кредити банків та інших позик	3715,5	4,8	9129,7	4,8	15455,1	4,7	26654,1	5
Кошти інвесторів-нерезидентів	172,5	0,2	524,8	0,3	609,8	0,2	779	0,1
Кошти населення на будівництво житла	5120,8	6,6	10900,4	5,6	18869	5,7	28576,2	5,4
Інші джерела фінансування	2374,2	3	6135,6	3,2	13631,2	4,1	17346,4	3,3
Усього	78178,5	100	191133	100	331665,9	100	528802	100

Джерело: складено авторами на основі Державної служби статистики [9].

ку ефективних стратегій для залучення інвестицій в усі регіони.

Головні перешкоди перед ефективним інвестиційним розвитком регіонів України включають (рис. 2).

У табл. 2. представлено аналіз капітальних інвестицій за джерелами фінансування у 2021 р.

На підставі аналізу капітальних інвестицій за джерелами фінансування у 2021 році можна зробити наступні висновки: підприємства та організації активно використовували власні кошти для інвестиційних цілей, що становило значну частину загальних інвестицій — від 68,6% у січні-грудні до 78,2% у січні-березні. За рахунок коштів державного та місцевих бюджетів було покрито невелике, але значуще, відсоткове співвідношення в порівнянні з загальним обсягом інвестицій, що свідчить про значний внесок держави та місцевих органів у стимулювання інвестиційної активності. Значна частка інвестицій здійснювалася за рахунок кредитів банків та інших позик, що підкреслює важливість фінансової підтримки з боку фінансових установ для розвитку бізнесу та економіки. Внесок населення у формування інвестиційного портфеля був помітним, зокрема в сфері будівництва житла. Важливою складовою інвестиційного процесу були інші джерела фінансування, що включали різноманітні джерела, такі як державні та недержавні фонди, міжнародні організації тощо.

Отже, розмаїття джерел фінансування свідчить про значний потенціал для розвитку інвестиційної діяльності у різних секторах економіки та регіонах України.

За висновками моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів за 2020 рік, який був проведений Міністерством розвитку громад та територій України та сконцентрований на напрямку "Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця", найвищі позиції в рейтингу займають місто Київ та області Рівненська, Вінницька, Харківська та Львівська. На іншому боці спектра, згідно з цими даними, розташувалися Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Луганська та Донецька області [6].

Проаналізувавши рейтинг за січень — березень 2021 року, можна відзначити, що місто Київ зберігає свої лідерські позиції, у той час як Рівненська область зайняла третє місце, а друге місце за показниками інвестиційної активності виявилася Дніпропетровська область. Також до числа лідерів увійшли Київська та Житомирська області, які посіли 4-те та 5-те місця відповідно. У той же час Кіровоградська, Волинська, Закарпатська, Донецька та Луганська області виявилися на дні рейтингу [6].

Згідно з дослідженням Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА), проведеним у співпраці з Gradus Research, інвестиційний клімат України у 2023 році дещо погіршився порівняно з другою половиною 2022 року. Інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України знизився з 2,48 до 2,44 балів з 5 можливих [6].

Однак, попри загальне погіршення, спостерігаються й позитивні тенденції. Кількість топ-менеджерів, які вважають нові інвестиції в Україну вигідними, зросла майже вдвічі. Це свідчить про те, що, хоча інвестиційний клімат залишається складним, з'являються нові можливості для інвесторів.

Наразі більшість опитаних директорів компаній (84%) все ще вважають інвестиційний клімат несприят-

ливим. Проте кількість тих, хто оцінює його як вкрай негативний, зменшилася з 37% до 24%. 7% топ-менеджерів ставляться до поточного інвестиційного клімату нейтрально, а 9% вважають його скоріше сприятливим [6].

Щодо динаміки інвестиційного клімату за минулий рік, оцінки респондентів обережні. Майже половина (48%) вказують на погіршення, 39% не помітили істотних змін, а 13% вважають, що клімат покращився. Протягом наступних шести місяців 38% очікують подальшого погіршення, 48% прогнозують збереження ситуації без змін, а 14% очікують на покращення [6].

Повномасштабна воєнна агресія Росії проти України залишається головним викликом для інвестиційного клімату країни.

Воєнний конфлікт негативно впливає на інвестиційний клімат України через кілька ключових чинників:

1. Невизначеність та високі ризики. Військові дії та постійні загрози з боку Росії роблять інвестиції в Україну надзвичайно ризикованими, що стримує потенційних інвесторів.

2. Пошкодження інфраструктури. Руйнування мостів, доріг, заводів та інших об'єктів інфраструктури під час війни робить ведення бізнесу в Україні складним і дорогим, що відлякує інвесторів.

3. Зменшення споживчого попиту. Війна призвела до падіння доходів населення та зменшення споживчого попиту, що негативно впливає на ринок та інвестиційну активність.

4. Відтік кадрів. Військові дії призвели до відтоку багатьох кваліфікованих фахівців з України, що негативно позначається на продуктивності та конкурентоспроможності українських компаній.

Окрім воєнного конфлікту, на інвестиційний клімат України впливають і інші фактори:

1. Корупція. Незважаючи на спроби подолати корупцію, вона залишається серйозною проблемою, яка відлякує іноземних інвесторів.

2. Слабка судова система. Неефективна та непрозора судова система створює невизначеність для бізнесу та стримує інвестиції.

3. Бюрократія. Складні та забюрократизовані процедури ведення бізнесу роблять інвестування в Україну менш привабливим.

За останні роки також спостерігаються позитивні тенденції:

1. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС. Це надає Україні доступ до нових фінансових та інвестиційних можливостей.

2. Дерегуляційні ініціативи. Уряд України вживає заходів для спрощення ведення бізнесу та залучення іноземних інвесторів.

3. Диджиталізація державних послуг. Зростання онлайн-послуг робить взаємодію з державними органами більш ефективною та прозорою.

Незважаючи на існуючі виклики, бізнес українського ринку залишається оптимістичним стосовно майбутнього, сподіваючись на подолання війни та подальший економічний розвиток країни. У цьому контексті, активізація капітальних інвестицій важлива не лише з економічних, але й з екологічних поглядів.

Збільшення обсягів інвестицій у сучасні технології, спрямовані на зменшення викидів та поліпшення еко-

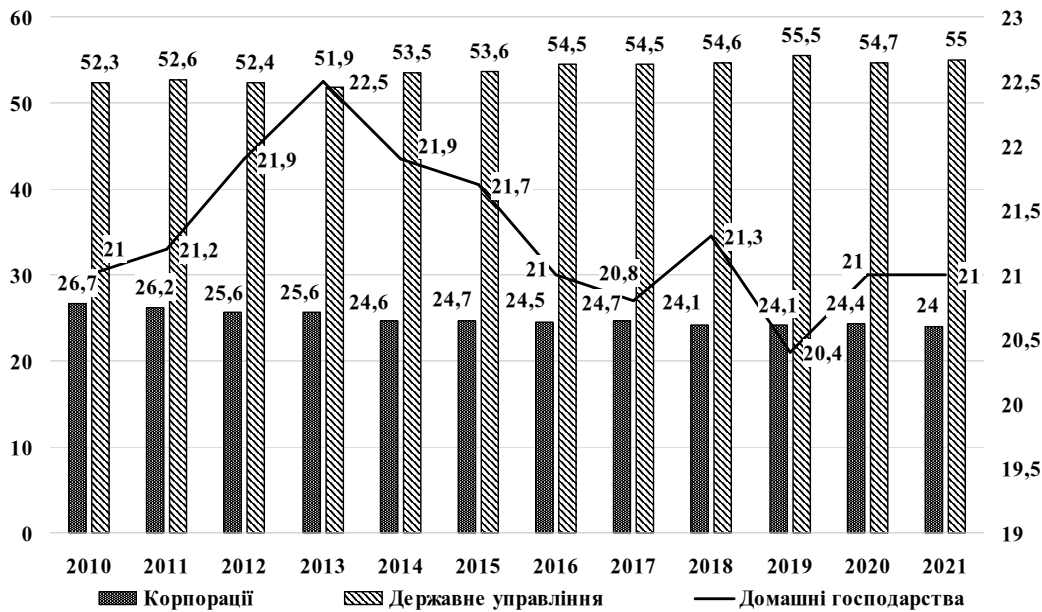

Рис. 3. Питома вага витрат на охорону навколишнього середовища Європейського Союзу, %

Джерело: побудовано авторами на основі даних [5].

логічної стійкості, сприятиме зниженню негативного впливу промисловості на довкілля. Такі інвестиції допоможуть сприяти переходу до більш екологічно чистих джерел енергії, ефективнішого використання ресурсів та впровадженню зелених технологій у виробництві. При цьому, насамперед, важливо враховувати не лише економічну вигідність проєктів, але й їхній позитивний вплив на навколишнє середовище та здоров'я людей. Такий підхід сприятиме створенню сталого розвитку, який враховує потреби сучасного суспільства, не піддаючи майбутніх поколінь.

Війна в Україні спричинила не лише жахливі людські страждання, але й серйозну екологічну катастрофу з далекосяжними наслідками. Бойові дії, руйнування інфраструктури та хімічні викиди завдали шкоди довкіллю України, загрожуючи здоров'ю людей, екосистемам та економіці не лише в нашій країні, але й у всьому світі.

Війна продемонструвала, що функціонування соціально-економічних систем в умовах глобалізації та військових конфліктів, таких як український, призводить до значного навантаження на довкілля та стрімкого погіршення його стану. Це робить інвестиції в охорону довкілля не просто важливими, а й життєво необхідними.

Інвестиції в екологію — це не просто витрати, а вкладення в майбутнє. Це розподіл фінансових ресурсів для проєктів, компаній, регіонів та фінансових інструментів, спрямованих на досягнення позитивних екологічних та фінансових результатів. Інвестуючи в екологію, ми можемо: зменшити негативний вплив людини на довкілля; знизити екодеструктивний вплив процесів виробництва, споживання та утилізації товарів та послуг; зберегти та раціонально використовувати природні ресурси; покращити природно-ресурсний потенціал територій та забезпечити екологічну безпеку країни, що в свою чергу, призведе до: покращення здоров'я людей; зростання економіки; підвищення якості життя; створення нових ро-

бочих місць та зміцненню іміджу України на міжнародній арені.

Витрати країн Європейського Союзу на охорону довкілля у 2021 році досягли 291,6645 мільярда євро, що на 34,5% більше, ніж у 2010 році (рис. 3). Це свідчить про значні зусилля, спрямовані на покращення екологічної ситуації в Європі. Однак, незважаючи на це зростання, питома вага цих витрат у ВВП залишається стабільною на рівні близько 2%. Це означає, що хоча загальні суми збільшуються, їх частка в економіці не змінюється. Загальна сума інвестицій в охорону довкілля в 2021 році склала 59 208,1 мільйона євро. Це на 9,8% більше, ніж у 2010 році. Важливо зазначити, що частка інвестицій у ВВП зменшилася з 0,5% протягом 2010—2015 років до 0,4% у 2016—2021 роках, що свідчить про те, що уряди ЄС роблять акцент на збільшенні поточних витрат на охорону довкілля, а не на довгострокові інвестиції [5].

Зростання витрат на охорону довкілля в ЄС є позитивним трендом. Однак, важливо, щоб ці витрати використовувалися максимально ефективно для досягнення реальних результатів у покращенні екологічної ситуації.

Також важливо, щоб уряди ЄС стимулювали довгострокові інвестиції в охорону довкілля, щоб забезпечити стійке покращення екологічного стану в Європі. У 2021 році ця частка досягла 63,1%, порівняно з 56,3% у 2010 році. Дана динаміка, ймовірно, збережеться й надалі, адже ринок "кліматичного" обладнання до 2030 року може сягнути 2 трильйонів євро на рік.

Зростання зацікавленості екологічною сферою з боку корпорацій стимулюється: зростаючими регуляторними вимогами щодо захисту довкілля; зростанням попиту на екологічно чисті продукти та послуги з боку споживачів; можливістю отримання конкурентних переваг завдяки впровадженню екологічних технологій та зростанням ринку "кліматичного" обладнання. Найбільші інвестиції в ЄС здійснюються корпораціями у

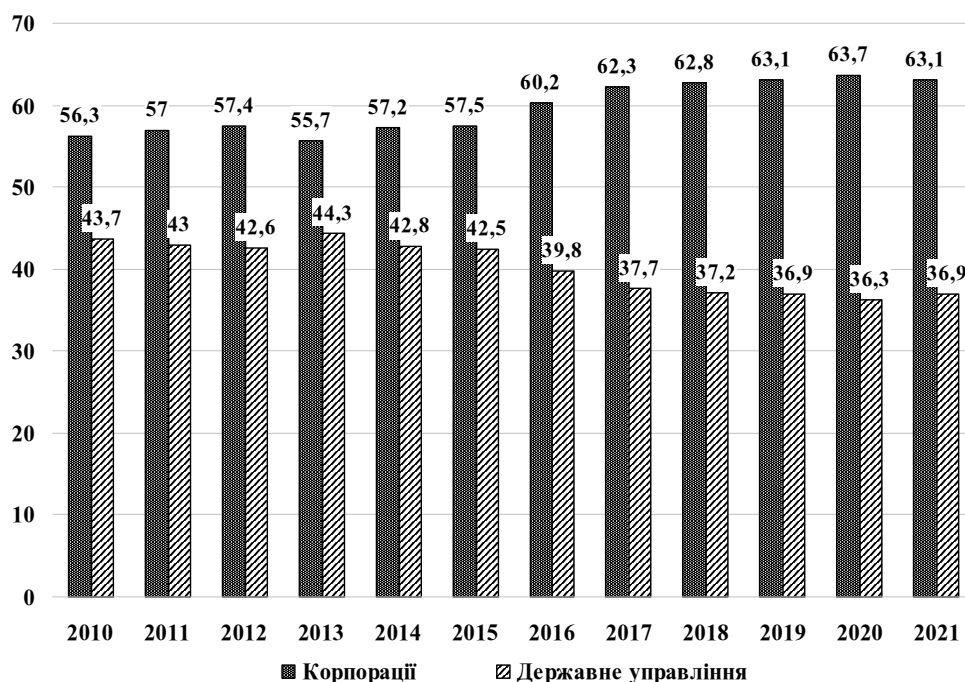

Рис. 4. Структура витрат на охорону навколишнього середовища за видами природоохоронних заходів в Україні у 2020 р.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [5].

сфері виробництва. Протягом 2010—2021 років їх обсяг зріс на 27,8%, з 5,4 млрд євро до 6,9 млрд євро. Друге місце за обсягами інвестицій займає сфера постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонування повітря. Однак, в цій сфері спостерігається поступове зменшення інвестицій на 21,1% [5].

В Україні структура витрат на охорону довкілля має наступний вигляд (рис. 4).

Інвестиції в охорону навколишнього середовища в Україні зросли значно. Протягом періоду з 2010 по 2021 роки їх обсяг збільшився у п'ять разів. Найбільшу частку капітальних інвестицій у 2020 році було спрямовано на заходи з охорони атмосферного повітря та проблеми зміни клімату — 42,3%.

Дані представлені на рис. 5, свідчать про те, що в Україні зростає увага до екологічних питань, зокрема у

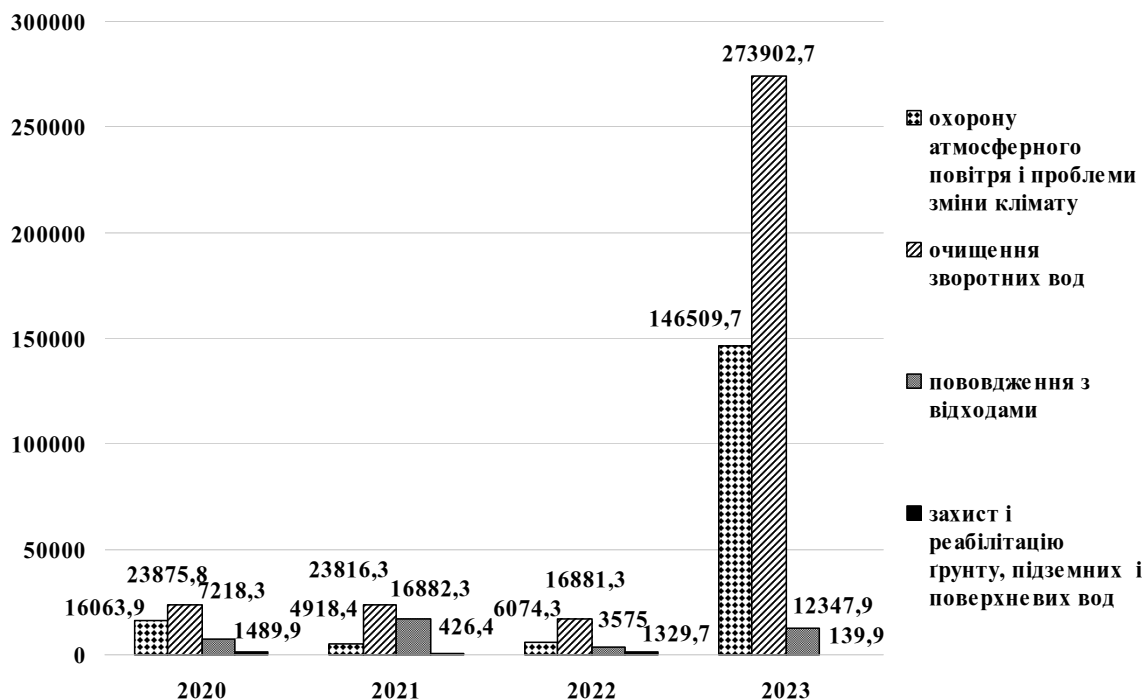

Рис. 5. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів в Україні протягом 2020—2023 рр., тис. грн

Джерело: побудовано авторами на основі даних [10].

Рис. 6. Еколого-економічні аспекти для сприяння активізації інвестицій в АПК регіонів

Джерело: побудовано авторами.

сферах охорони атмосферного повітря і очищення зворотних вод. Це відображається в суттєвому збільшенні капітальних інвестицій у 2023 році, що обумовлено новими екологічними вимогами, законодавчими змінами та підвищеною екологічною свідомістю [5].

У 2023 році інвестиції в охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату різко зросли до 146,509.7 тис. грн порівняно з 6,074.3 тис. грн у 2022 році і 4,918.4 тис. грн у 2021 році. Існує значна варіабельність інвестицій у очищення зворотних вод протягом розглянутого періоду. У 2021 році сума становила 23,816.3 тис. грн, знизившись до 16,881.3 тис. грн у 2022 році, але різко зросла до 273,902.7 тис. грн у 2023 році, що свідчить про можливі проекти або інтервенції в цій сфері. Інвестиції в поводження з відходами знизилися з 16,882.3 тис. грн у 2021 році до 3,575 тис. грн у 2022 році, але знову зросли до 12,347.9 тис. грн у 2023 році. Інвестиції в захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод залишаються відносно низькими у порівнянні з іншими категоріями. У 2021 році ця сума становила 426.4 тис. грн, збільшилася до 1,329.7 тис. грн у 2022 році, але знизилася до 139.9 тис. грн у 2023 році.

Згідно з інформацією Державної екологічної інспекції, починаючи з початку військової агресії Російської Федерації до травня 2023 року, завдані збитки довкіллю України оцінюються у 2 трлн грн. Це включає 12 млрд гривень на забруднення ґрунтів, 918 млрд. грн на засмічення земель відходами "війни", 1068 млрд. грн на забруднення атмосферного повітря та 59 млрд. грн на забруднення водних об'єктів. Ці оцінки є лише попередніми і можуть змінюватись [5].

Загальні природні ресурси та екосистеми лежать в основі матеріального виробництва та життєдіяльності людей. Сучасний темп промислового розвитку, на жаль, призводить до серйозних негативних наслідків для навколишнього середовища, порушуючи еколого-еко-

мічну рівновагу та призводячи до дисгармонії в економічних відносинах. Ця проблема вимагає постійної уваги й розв'язання від усього світового співтовариства. Україна не виняток: тут екологічна ситуація залишається тривожною, що супроводжується погіршенням здоров'я населення та скороченням тривалості життя [16, с. 22].

Тому збереження навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів стають ключовими завданнями, що мають велике економічне значення. Розвиток нового типу еколого-економічного зростання має базуватися на принципах сталого розвитку, що передбачає гармонійне поєднання економічних і соціальних цілей з охороною природи.

Зелені технології та екологічні підходи повинні проникати у всі сфери суспільного розвитку: від науки та промисловості до сільського господарства, соціальної сфери, права та управління.

Стимулювання сталого розвитку регіонів у контексті еколого-економічних викликів має бути спрямоване на декілька ключових напрямків [16, с. 27]: збільшення інвестицій у розробку та впровадження нових енергетичних та матеріалозберігаючих технологій у промисловості, сільському господарстві, транспорті та будівництві; адаптація масштабів використання ресурсів до майбутніх потреб наступних поколінь; ефективне функціонування реального сектору економіки регіону у контексті екологізації, забезпечуючи збалансований розвиток; реалізація соціальної політики, що сприяє синергетичним ефектам та мінімізує протиріччя між економічними, екологічними та соціальними аспектами; розробка відповідного організаційно-правового забезпечення для здійснення зелених ініціатив; збільшення податкових надходжень від підприємств, які впливають на навколишнє середовище; залучення інвестицій, як приватних, так і державних, у проекти з охорони довкілля та

підвищення обсягів бюджетного фінансування програм охорони навколишнього середовища.

Дані заходи мають бути спрямовані на побудову стійкого, екологічно-збалансованого розвитку, що сприятиме збереженню природних ресурсів та благополуччю майбутніх поколінь.

Активізація інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі (АПК) регіонів може бути досягнута за умов еколого-економічних заходів, спрямованих на збалансований розвиток економіки та збереження навколишнього середовища. Ось кілька ключових еколого-економічних умов, які можуть сприяти активізації інвестицій в АПК регіонів (рис. 6).

1. Створення сприятливого екологічного клімату. Забезпечення ефективного екологічного законодавства, контролю за виконанням екологічних стандартів, а також впровадження заходів щодо зменшення викидів та забруднення усіх ланок агропродовольчого ланцюжка.

2. Розвиток зелених технологій. Інвестування у дослідження та впровадження екологічно чистих технологій виробництва, які дозволяють зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та збільшити продуктивність.

3. Підтримка агроекологічних практик. Заохочення фермерів та агропромислових підприємств до використання стійких до стресів агроекологічних практик, таких як агролісівництво, переробка відходів, органічне виробництво та інші методи, спрямовані на збереження родючості ґрунтів та біорізноманіття.

4. Створення інфраструктури для переробки та зберігання. Розвиток інфраструктури для переробки сільськогосподарської продукції, зберігання та транспортування зменшить втрати під час зберігання та транспортування продукції, а також стимулюватиме розвиток агропромислових підприємств.

5. Фінансова підтримка інвестицій. Надання фінансових стимулів для інвесторів у вигляді податкових пільг, субсидій, кредитів під низький відсоток або грантів для розвитку екологічно чистих технологій та практик в АПК.

Метою еколого-економічного розвитку є забезпечення широкого і рівномірного економічного зростання, а також збереження та відновлення природних екосистем. Ці шляхи розвитку стануть стимулами для підвищення основних життєвих стандартів, покращення якості харчування, зменшення соціальних нерівностей та забезпечення кращого захисту природних систем.

На сучасному етапі функціонування та розвитку еколого-економічних відносин важливу роль відіграють глобальні та регіональні чинники. Серед найважливіших глобальних факторів можна виокремити швидкість промислового виробництва, науково-технічний прогрес, економічні зростання та політичні, зовнішньоекономічні та військові аспекти. Щодо еколого-економічної ситуації в Україні, вона є складною через низку серйозних проблем — від політичних та соціальних до фінансових.

Вихід з цієї складної ситуації потребує практичної реалізації концепцій сталого еколого-економічного розвитку. У найближчі роки можливості впливу на структуру та потужність існуючого виробництва обмежені, проте у

перспективі напрями розвитку економіки повинні бути спрямовані на збереження довкілля та відновлення природного капіталу. Це аспекти, які слід враховувати в подальших дослідженнях та розробці стратегій розвитку.

Отже, формування екологічно орієнтованої інвестиційної стратегії у напрямі збільшення фінансування витрат на охорону навколишнього середовища є ключовим завданням, що сприяє оптимізації структури інвестиційних джерел, раціональному розподілу коштів та досягненню позитивних екологічних та фінансових результатів як у корпоративному секторі, так і в економіці країни в цілому.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У сучасних умовах спостерігається глобальне економічне зростання, яке виносить на передовий план питання екології. Збільшення економічної активності призводить до зростання навантаження на навколишнє середовище і погіршення його стану. Це вимагає негайних заходів для зменшення негативного впливу та переорієнтації діяльності в напрямі збереження природи.

Однак, інвестиції в охорону навколишнього середовища в Європейському Союзі та Україні є нестабільними. Хоча їх обсяги зростають, їхній вклад у ВВП залишається недостатнім. Корпоративний сектор здійснює найбільший внесок у витрати на охорону довкілля, зокрема на управління відходами, очищення води та атмосферного повітря. Проте існує потреба у розвитку більш екологічно орієнтованих інвестицій.

Активізація інвестицій у сферу екології потребує комплексних заходів та підтримки з боку держави. Необхідно розробити широкий спектр інструментів, спрямованих на створення сприятливого середовища для розвитку еколого-економічної інвестиційної діяльності.

Література:

1. Бахур Н.В. Інвестиційне забезпечення розвитку регіонів України: проблеми та шляхи їх вирішення. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/87.pdf (дата звернення: 12.04.2024).
2. ЕВА: Індекс інвестиційної привабливості України: Зміни та очікування. URL: <https://ua.sudohodstvo.org/eba-indeks-investychnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-zminy-ta-ochikuvannya/> (дата звернення: 12.04.2024).
3. Економіка України у 2023 році: головне. URL: <https://ces.org.ua/ukrainian-economy-in-2023-tracker-overview/> (дата звернення: 05.04.2024).
4. Гончарук І.В., Бабина О.М., Ємчик Т.В. Інноваційно-інвестиційна діяльність у розвитку альтернативних джерел енергії: фактори впливу. Бізнес Інформ. 2021. № 10. С. 144—151.
5. Інвестування в охорону навколишнього середовища у країнах ЄС та Україні. URL: <https://edorada.org/uk/articles/640> (дата звернення: 12.04.2024).
6. Інвестиції в Україну: попри війну, бізнес-лідери бачать перспективи. URL: https://24tv.ua/business/investitsiyini-potentsial-ukrayini-biznes-lideri-otsinyuyut-perspektivi_n2460476 (дата звернення: 12.04.2024).
7. Калетнік Г. М., Лутковська С. М. Вектори подолання трансформацій еколого-економічної та соціаль-

ної безпеки сталого розвитку на основі модернізації. Агроєкологічний журнал. 2020. № 2. С. 15—23.

8. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за регіонами. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/ibd/kin_reg/kin_ved_new_u.htm (дата звернення: 05.04.2024).

9. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування. URL: https://zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/kapinvest/kapinfink_kv.htm (дата звернення: 05.04.2024).

10. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності з розподілом за видами природоохоронних заходів. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ns/kap_in/arch_kionps_ek_u.htm (дата звернення: 12.04.2024).

11. Лук'яник М.М., Якубовська Н.В. Перспективи активізації інвестиційної діяльності в сільському господарстві Рівненської області. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 18. 2017. С. 352—355.

12. Лутковська С. М. Сутність еколого-економічної безпеки та її роль в сталому розвитку АПК. Ефективна економіка. 2018. № 8. 7 с.

13. Мельник С.І., Свиноус І.В., Фурман І.В., Трофімова Г.В., Стариченко Є.М. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційних процесів. Економіка та держава. 2021. № 11. С. 14—19.

14. Мельник О.І., Мельник А.Г., Пасічник Ю.О. Організаційно-економічні умови активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України. АГРОСВІТ № 22, 2018. С. 3—9.

15. Халімон П.В. Еколого-економічні імперативи державної політики використання земельних ресурсів: вітчизняні реалії та світовий досвід. Державне управління: удосконалення та розвиток № 8, 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1749> (дата звернення: 12.04.2024).

16. Шпильова В.О. Еколого-економічний розвиток регіону: проблеми та перспективи: монографія. В.О. Шпильова, О.В. Коломицева, С.І. Головченко, Л.С. Васильченко Черкаси: ЧДТУ, 2016. 214 с.

17. Юрчук Н. П., Вовк В. Ю., Топіна Р. П. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа реалізації концепції сталого розвитку економіки України. Агросвіт. 2019. № 3. С. 53—61.

References:

1. Bakur, N.V. (2021), "Investment support for the development of regions of Ukraine: problems and ways of solving them", available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/87.pdf (Accessed 12 April 2024).

2. EBA (2024), "Investment attractiveness index of Ukraine: Changes and expectations", available at: <https://ua.sudohodstvo.org/eba-indeks-investycijnoyipryvablyvosti-ukrayiny-zminy-ta-ochikuvannya/> (Accessed 12 April 2024).

3. Center for Economic Strategy (2023), "Economy of Ukraine in 2023: main points", available at: <https://ces.org.ua/ukrainian-economy-in-2023-tracker-overview/> (Accessed 12 April 2024).

4. Honcharuk, I.V., Babina, O.M., and Yemchuk, T.V. (2021), "Innovative and investment activities in the

development of alternative energy sources: factors of influence", *Biznes Inform*, vol. 10, pp. 144—151

5. eDorada (2023), "Investment in environmental protection in EU countries and Ukraine", available at: <https://edorada.org/uk/articles/640> (Accessed 05 April 2024).

6. EBA (2023), "Investments in Ukraine: despite the war, business leaders see prospects", available at: https://24tv.ua/business/investitsiyniy-potentsial-ukrayini-biznes-lideri-otsinyuyut-perspektivi_n2460476 (Accessed 12 April 2024).

7. Kaletnik, H.M., and Lutkovska, S.M. (2020), "Vectors for overcoming transformations in ecological-economic and social security of sustainable development based on modernization", *Ahroekolohichniy Zhurnal*, vol. 2, pp. 15—23.

8. State Statistics Service of Ukraine (2023), "Capital investments by types of economic activity by regions", available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/ibd/kin_reg/kin_ved_new_u.htm (Accessed 25 June 2024).

9. State Statistics Service of Ukraine (2023), "Capital investments by sources of funding", available at: https://zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/kapinvest/kapinfink_kv.htm (Accessed 05 April 2024).

10. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Capital investments in environmental protection by types of economic activity divided by types of environmental protection measures", available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ns/kap_in/arch_kionps_ek_u.htm (Accessed 12 April 2024).

11. Lukianik, M.M., and Yakubovska, N.V. (2017), "Perspectives for the activation of investment activities in the agriculture of Rivne region", *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 18, pp. 352—355.

12. Lutkovska, S.M. (2018), "The essence of ecological-economic security and its role in the sustainable development of the agro-industrial complex", *Efektivna Ekonomika*, vol. 8, no. 7

13. Melnyk, S.I., Svyynous, I.V., Furman, I.V., Trofimova, H.V., Starychenko, and Ye.M. (2021), "Investment activity of agricultural enterprises under transformational processes", *Ekonomika ta Derzhava*, vol. 11, pp. 14—19.

14. Melnyk, O.I., Melnyk, A.H., and Pasichnyk, Yu.O. (2018), "Organizational and economic conditions for the activation of investment activities in the agrarian sector of Ukraine's economy", *Ahrosvit*, vol. 22, pp. 3—9.

15. Khalimon, P.V. (2017), "Ecological-economic imperatives of state policy on land resource use: domestic realities and world experience", *Derzhavne Upravlinnia: Udokonalennia ta Rozvytok*, vol. 8, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1749> (Accessed 12 April 2024).

16. Shpylova, V.O. (2016), *Ekoloho-ekonomichniy rozvytok rehionu: problemy ta perspektyvy* [Ecological-economic development of the region: problems and perspectives], Naukova dumka, Cherkasy, Ukraine.

17. Yurchuk, N.P., Vovk, V.Yu., and Topina, R.P. (2019), "Innovative-investment activity as a basis for the realization of sustainable development of Ukraine's economy", *Ahrosvit*, vol. 3, pp. 53—61.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2024 р.